

Lada Hazaiová

Skryté tváře fantastična. Fantastická literatura v oblasti Río de la Plata v 19. a 20. století,
Univerzita Karlova, Filozofická fakulta 2006, s. 289.

Oponentský posudek

Doktorandka si vybrala pro svou disertační práci velmi nosné a u nás poměrně přehlížené téma (pominu-li překladovou produkci) hispanoamerické fantastické literatury. Už v tom spočívá přínos její doktorské disertace, která v kontextu české hispanistiky patří mezi průkopnické. Název práce vymezuje zkoumanou literaturu na oblast Argentiny a Uruguaye v 19. a 20. století. Jak praví doktorandka v „Úvodu“, práce se „soustředí na dva základní aspekty. Prvním z nich je teoretická rovina, která zahrnuje přehled metod, jež uplatňují jednotliví badatelé při vytyčení základních rysů fantastična ... /.../ Druhým zkoumaným aspektem je fantastická tvorba některých hispanoamerických autorů, jinými slovy, popis, analýza a interpretace děl těchto autorů“ (s. 1). Ve výčtu studovaných badatelů jsou uvedeni T. Todorov, A.M. Barrenecheová, I. Bessièrová, S. Reisz Rivarolová, J. Bellemin Noël, J.-P. Sartre, J. Alazraki, J. Cortázar a J.L. Borges. Pokud jde o výběr zkoumaných autorů, omezuje se výčet jen na Leopolda Lugonesa a Horacia Quirogu (do výběru nebyli zahrnuti autoři jako Julio Cortázar, Jorge Luis Borges a Adolfo Bioy Casares s tím, že práce je věnována méně známým spisovatelům). „Fantastickou tvorbu“, která je předmětem doktorandčiných vlastních analýz, zastupují dva spisovatelé, Argentinka Silvina Ocampová (1906 – 1993) a Uruguayec Felisberto Hernández (1902 – 1964), kteří podle autorčina vyjádření vykazují velké množství stejných či podobných znaků.

Takto formulovaný záměr rozdělil práci na dvě části s rozdílnou koncepcí. První je založena převážně na sekundární literatuře, druhá pak na vlastním čtení vybraných děl posledně uvedených spisovatelů. Autorka začíná své pojednání zběžným pohledem na vývoj teorie fantastična (s. 4-14) formulované v 19. století samotnými tvůrci fantastické literatury (E.A. Poe, Charles Nodier, Rubén Darío). Ve 20. století, tvrdí doktorandka, se ujali problematiky badatelé neautoři. Paradoxně mezi prvními kritiky, kteří se zabývali fantastičnem systematicky (pomineme-li zmínku o J. L. Borgesovi, A. Bioy Casaresovi či J. Cortázarovi, s. 5), zmiňuje autora fantastické literatury H.P. Lovecrafta (s. 7). Přehled pokračuje francouzskými badateli Louistem Vaxem, Rogerem Cailloisem, poměrně rozsáhlá pasáž je věnována koncepci T. Todorova a jejím slabinám

(především postulátu časové omezenosti žánru dané objevem psychoanalýzy), J.-P. Sartrovi (a jeho rozlišení kategorií „thétique“ a „non-thétique“). Následují hispanoameričtí autoři v čele s A.M. Barrenecheovou a jejím původně ahistorickým konceptem střetu dvou rozdílných řádů jako zdroje fantastična, později doplněným o aspekty kontextové a recepční (s. 11-14). Verbální a syntaktický aspekt fantastična (neprůhlednost diskurzu, absence vazeb mezi jednotlivými kompozičními i tematickými prvky – tzv. „bílá místa“, absence motivace, nenaplněná očekávání, absence racionálního vysvětlení, dvojznačnost) jsou předmětem podkapitol 1.2 a 1.3, ss. 15-23). Doktorandka se zde opírá o autory, jako jsou I. Bessièrová, R. Bozzetto, R. Camprová, J. Cortázar. Závěrečná podkapitola 1.4 klade otázku terminologického charakteru, zda rozlišit tradiční a moderní fantastično. Doktorandka se přiklání k názoru A.M. Barrenecheové zachovat termín „fantastično“ pro všechny varianty tohoto lit. fenoménu z důvodu kontinuity.

Po úvodu teoretickém přichází úvod literárněhistorický. Doktorandka postupuje od počátků fantastické literatury evropské přes hispanoamerickou literaturu ovlivněnou T.A. Hoffmannem a E.A. Poeem (kapitoly 2.1 – 2.3.2) k počátkům fantastické produkce v oblasti La Platy a jejím příčinám (kapitoly 2.3 – 2.3.1). Výklad konceptu postupuje od tzv. tradičního fantastična“ typického pro 2. polovinu 19. století k „fantastičnu modernímu“, které se podle doktorandky objevuje např. v díle Horacia Quirogy. Podrobněji jsou po zásluze komentováni dva argentinští autoři: Juana Manuela Gorritiová (1818 – 1892) a Eduardo Ladislao Holmberg (1852-1937). S ohledem na význam, který měl modernismus v dalším vývoji hispanoamerické literatury obecně a fantastické povídky zvlášť, je kapitola 4. Modernismus (s. 67-70) příliš obecná a paušální. Totéž platí o charakteristice R. Daría a jeho fantastických povídek, přičemž je uváděna pouze ne příliš typická povídka „Huitzilopxtli“. Významní modernističtí autoři fantastických povídek jako Mexičan Amado Nervo, jeho krajan Manuel Gutiérrez Nájera či Kubánci Julián del Casal jsou pouze zmíněni bez bližšího určení (s. 68). Paušálností a přílišnou obecností se vyznačují i další kapitoly, např. na s. 44 charakteristika fantastična není podložena příklady a pouze se dovolává sekundární literatury. Stejně tak je tomu na s. 68.

Modernistická fantastická povídka je zastoupena dvěma autory, Argentincem Leopoldem Lugonesem a Uruguaycem Horaciem Quirogou. Výklad o posledním jmenovaném je nepřehledně roztržen do tří kapitol 4.1.2, 5.3, 6.1. Quiroga (1878 – 1937) tak figuruje mezi modernisty (4.1.2), spolu s Holmbergem a jeho povídkou „El ruiseñor y el artista“ (1876), která je „pevně vklíněna do doznívajících romantických tendencí“ (s. 106), ilustruje pozdně romantické „tradiční fantastično“ (5.3) a současně představuje „moderní fantastično“ (6.1) nebo spíš blíže neurčené „nevyhraněné fantastično“, které předchází fantastičnu „modernímu“ (s. 119). Jako problematické a zavádějící se mi jeví, že jak „tradiční fantastično“ tak „moderní fantastično“ dokládá doktorandka Quirogovými

